

C. R. Bibl. Univ. Leop.

66773 3

I PERIOD.

PR

НЕ ДИУ ИМ. ИВАНА ФРАНКА

Ч

110

„ПРОСВѢТА“

ТАВА
Цѣна 10 кр.

Рѣкъ 1888.
Книжочка II

Львівський державний університет
імені Івана Франка
Наукова бібліотека

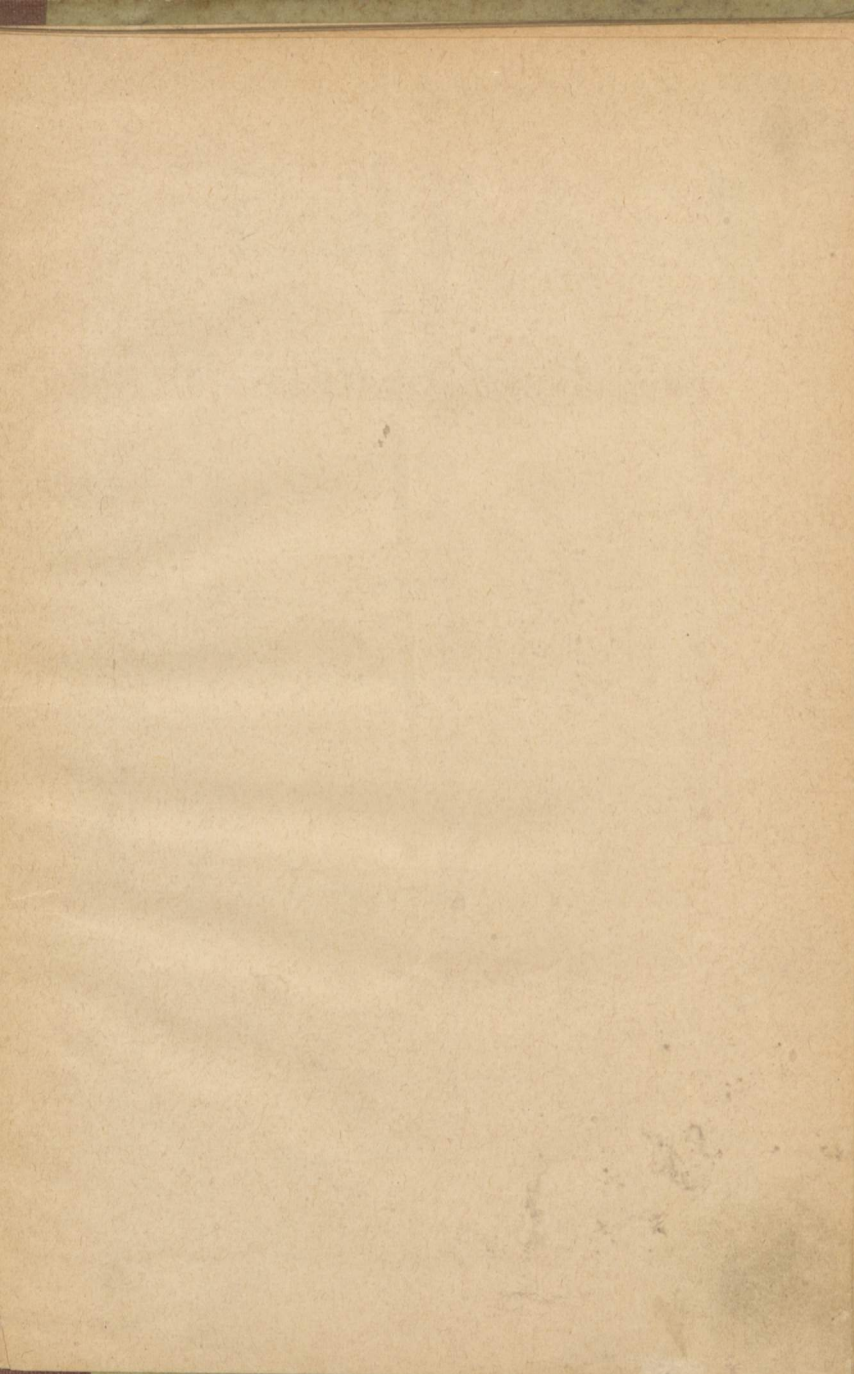

010004852

EX
BIBLIOTHECA
CAESAREO - REGIAE
UNIVERSITATIS
LEOPOLIENSIS

B. N. *57.010.*

Cl. K. 50

W6(4YCP)5-442

Г А В А.

Образокъ зъ житя пѣкарпатского народа.

НАПИСАВЪ

ИВАНЪ ФРАНКО.

№ 57.010.

СЛ. К. 50.

Накладомъ тов. „Просвѣта“.

У ЛЬВОВѢ, 1888.

Зъ друкарнѣ Товариства имени Шевченка

пѣдъ зарядомъ К. Беднарского.

T A B L E

CONTENTS

CHAPTER I

CHAPTER II

CHAPTER III

CHAPTER IV

CHAPTER V

CHAPTER VI

I.

Батько хотѣвъ ему лишити село, и при своихъ способностяхъ певно бувъ бы сего добивъ ся, коли бъ бувъ не такъ дуже любивъ свое потомство. Але що любивъ Гаву безъ памяти, то й не зъумѣвъ удержати належной мѣры въ своѣй захланности. Кусавъ, якъ то кажуть, бѣльше, нѣжъ мѡгъ проковтнути. Ну, и подавивъ ся, и лишивъ Гаву безъ крейцаря.

Вмираючи, сю одну тѡлько давъ ему науку:

— Гаво, коли тобѣ въ житю трафить ся дещо доброго, хочъ бы й що найменше, все кажи: хвала Богу, на початокъ и се добре!

Гавѣ було дванадцять лѣтъ, коли батько его вѡдъ умеръ. Выроставъ вѡнъ у селѣ, по цѣлыхъ дняхъ гуляючи зъ своими ровесниками — сѣльскими хлопятами, волочивъ ся по хатахъ або для играшки руками ловивъ раки въ потоцѣ. Ще дитиною проявлявъ вѡнъ надзвычайну цѣкавѡсть, проворнѡсть и хитрѡсть и знавъ про хлопське жите-бутѣ далеко бѡльше и докладнѣйше, нѣжъ десятеро хлопськихъ дѣтей въ его вѣцѣ.

По смерти батька взяла Гаву пѡдъ свою опѣку якась далека своячка, тѣтка чи стрыйна, що жила въ Дрогобичи. Була то стара жидѡвка, проста перекупка, що зъ свого нужденного зарѡбку удержувала пятеро власныхъ дрѡбныхъ дѣтей. Крѡмъ нихъ були вже у неи

три дорослі сьны, що жили на своімъ хлѣбу, робили самі на себе и не думали навѣть допомагати матери.

Опѣкунка вѣдала Гава „до терміну“ до шевця, але Гавѣ не сподобало ся те ремесло. Бо коли заразъ на другій день по его вступленю оденъ челядникъ, посылаючи его до шинку по горѣвку, замѣсьць грошей на „квартирку“ давъ ему въ потылицю, то Гава, оголомшеный такимъ дивогляднымъ завдаткомъ нагадавъ собѣ мимоволѣ послѣдній заповѣть свого батька и голосно крикнувъ: „Хвала Богу, на початокъ и се добре!“ Той „дотепъ“ такъ подобавъ ся всѣмъ челядникамъ, працюющимъ въ варстатѣ, що вѣдь того дня що хвилѣ то оденъ то другій робивъ Гавѣ „добрый початокъ“ то пястукомъ, то потягачемъ, то шиломъ, то копытомъ. Тыждень проживъ Гава середъ такой муки, але довше бѣдный хлопчина не выдержавъ: утѣкъ вѣдь майстра и зъ слѣзми просивъ свою опѣкунку, щобъ не давала его бѣльше до ремесла.

— Я и безъ того зароблю собѣ на хлѣбъ! — гордо запевнювавъ вѣнь.

— Якъ же ты, дурнику, заробишь, не вмѣючи нѣякого ремесла? — пытала тѣтка.

— А щожъ то я гой, чи що, — скрикнувъ Гава, — щобъ я й безъ ремесла не зъумѣвъ жити?

Сей замѣтъ бувъ мѣткій и переконавъ Гавину опѣкунку. Вона дала Гавѣ повну волю робити що хоче, а тѣлько зъ горы заявила ему, що довше якъ тыждень задармо не може его годувати. Досыть, що дасть ему задармо спати въ своѣй хатѣ.

— Тыждень за дармо! — радѣсно скрикнувъ Гава. — Значить, те, що я за сей тыждень зароблю, буде мое! Хвала Богу, на початокъ и се добре!

II.

Гава нагадавъ собѣ свое сѣльске жите на улици, въ потоцѣ, середѣ по́ль, въ лѣсѣ зѣ сѣльскими хлопча-тами, те жите свобѣдне, повне забавѣ, свѣжого повѣ-тря и руху. Але теперѣ ему було не до забавѣ. Въ-тыхъ споминахъ хотѣвъ вѣнѣ найти щось таке, що бы теперѣ можна було вызыскати. И найшовѣ.

Проходячи що рана по ринку, завсѣгды видавъ бабу, що сидѣла коло великого коша повного живыхъ рако́въ и продавала ихъ на копы або й на штуки. На-гадавъ собѣ, якъ то справно вѣнѣ колисѣ умѣвъ ловити отѣ самѣ водянѣ сотворѣня, и заразѣ метнувѣ ся роз-пытувати жидѣвъ, де и по чому можна бы продавати раки. Але що пытавъ про таку „трефну“ рѣчь, то жи́ды не то що нѣчого ему не сказали, а ще й закри-чали его. Та Гава тымѣ не знеохотивѣ ся. Пѣшовѣ просто до той жѣнки, що продавала раки. То була жѣнка мельника зѣ Вороблевичѣ; еи чоловѣкъ ловивѣ тѣ раки въ тамошнѣмѣ великѣмѣ ставѣ, але въ Дрого-бичи продажѣ ишла такѣ добре, що звычайно годѣ було настарчити на всѣхъ покущѣвъ. Стара дуже радо при-стала на те, щобѣ купувати раки вѣдѣ Гавы, кѣлько ихъ буде мати, и обѣцала ему платити по 10 кр. за копу, хочѣ сама за ту саму копу брала по 15, а ча-сомѣ и по 20 крейцарѣвъ. Та Гава радѣ бувѣ и тому. Не гаючи часу, вѣнѣ ушивѣ собѣ довгѣй и вузкѣй мѣ-шокѣ зѣ мотузкомѣ черезѣ плечѣ, и на другѣй день рано, захопивши за пазуху добру байдицю хлѣба, по-плентавъ ся за мѣсто шукати мѣсця, де водились раки. Але въ рѣцѣ, що тече коло Дрогобича, було ихъ мало — гибли вѣдѣ нафтового фузлю, що стѣкавъ зѣ фабрикѣ у рѣку и затроювавѣ еи воду.

Отъ и пошовъ вѣнъ горѣ водою, поки не наско-
чивъ на потѣчокъ, що пльвѣ вѣдъ села Дерижичъ по-
середь сѣножатеи, по при дубовый лѣсъ Тептюжъ. По-
тѣчокъ бувъ невеличкѣи, але що пльвѣ звѣльна, то ѣ
богато въ нѣмъ було крутыхъ закотелѣвинъ, глубокихъ
и тихихъ виркѣвъ. Береги єго майже безъ перервы об-
рослѣ були лозиною та вѣльшиною, що понадвисала
надъ саму воду и полоскала въ нѣи свое корѣне. Гава
ажъ въ долонѣ сплеснувъ зъ радости.

— Отъ мѣсце, разъ мѣсце! Якъ навмысне для
ракѣвъ сотворене! — скрикнувъ.

И справдѣ, досыть було разъ уважно глянути на
дно потока, щобъ перекопати ся, що ракѣвъ въ нѣмъ
тъма тѣменна. Сусѣднѣ селяне ракѣвъ не ѣли, то ѣ пло-
дились вони собѣ супокѣино. Гава мало що на землю
не кинувъ ся, та не цѣлувавъ тыхъ благословенныхъ
берегѣвъ, котрѣ вважавъ уже якъ свою власнѣсть.

Заразъ поскидавъ зъ себе все шмате и навѣтъ со-
рочку, звязавъ усе въ купу и сховавъ за корчикъ, пе-
ревѣсивъ мѣшокъ черезъ плечѣ и полѣзъ въ воду. По-
маленьку, за порядкомъ, лишь злегка постогнуючи, по-
чавъ встролювати руку въ рачачѣи печеры, и мало що
не зъ кождои вытѣгавъ величезного рака, що надармо
рознимавъ щипцѣ, кивавъ довгими вусами и вытрѣшу-
вавъ свои глупѣи очи, немовъ дивуючись, щѣ се за но-
вый порядокъ наставъ у потоцѣ, де вѣдъ вѣку-правѣку
нѣхто не робивъ нѣякои кривды рачачѣи породѣ.

Не минуло ѣ години, а Гава мавъ уже цѣлу копу
здоровенныхъ ракѣвъ въ торбѣ. Ще година, и мѣшокъ
бувъ уже такѣи повный и тяжкѣи, що мотузокъ почавъ
вѣѣдати ся єму въ тѣло. Гава почувъ голодъ и втому.
Вода зѣссала єго, продрогъ, а ще ѣ трава „рѣзючка“,

що росла здовжъ берегѣвъ, не въ одно́мъ мѣсци порѣзала ему до крови голе тѣло.

— Е, досыть на нынѣ! сказавъ самъ до себе, и вернувъ ся до своєї одежѣ, тягнуци за собою по водѣ мѣшокъ зъ раками.

— Богу дякувати,—гупоривъ далѣ, одягаючи ся и цокочучи зубами, — на початокъ се зовсѣмъ не зле. Рахуючи копу лишъ по 10 крейцарѣвъ, то я за нынѣшну здобычь дѣстану бѣльше якъ 20 кр., а се може менѣ выстарчити на прожитокъ на цѣлый тыждень! Е, добре йде! — крикнувъ Гава, и почавъ пѣдсакувати на одной нозѣ надъ потокомъ, не знати, чи зъ радости, чи щобы огрѣти ся по довгой купели. А водтакъ выломавъ суковату палицю, почепивъ на еи кѣнци мѣшокъ зъ раками, и взявши палицю на плечѣ пѣшовъ до Дрогобича, дѣдаючи дорогою той кусникъ сухого хлѣба, що дала ему тѣтка на весь нынѣшний день.

До мѣста було зовсѣмъ не близько, що найменше пѣвъ милѣ, а для Гавы, що намерзъ ся въ водѣ, примѣвъ троха зъ голоду и ще й двигавъ мѣшокъ на плечехъ, була се таки дуже далека дорога. Ледво пѣзнымъ вечеромъ доплѣвъ ся до нужденной хатины своєї опѣкунки. Зъ разу вѣнѣ боявъ ся, щобъ его раки въ мѣшку безъ воды не поздыхали; и черезъ усю дорогу прислухувавъ ся до ихъ тихого шелепотаня въ мѣшку. Але переконавши ся, що шелепотаня те не втихає, набравъ надѣ. А все таки, коли прийшовъ до дому и высыпавъ свою добычь въ цебрикъ зъ свѣжою водою, переконавъ ся на свою велику грызоту, що майже пѣвъ копы було неживыхъ. Мало хибло, щобъ Гава не розплакавъ ся по такой стратѣ. Перевертаючи ся зъ боку на бѣкъ на своѣй твердой постели, вѣнѣ помимо тяжкой втомы довго сеи ночи не мѣгъ заснути, а все думавъ.

якъ бы то єму на будуще такъ зробити, щобъ анѣ оденъ ракъ у него не здохъ по дорозѣ. Але самому годѣ було що путне придумати, то й заснувъ Гава зъ тою постановою, щобъ таки завтра розпытати про сю справу у тої старої мельнички, котрої вѣнъ мавъ до-старчувати раковъ.

III.

Въ великої пригодѣ стали Гавѣ тї раки, та не на довго. Селяне, котрыхъ сѣножати прилягали до того потока, стрѣчаючи его мало не що дня въ водѣ, зъ разу не звертали на него нѣякои уваги, але додививши ся, що се жидокъ и що ловить раки, и знаючи, що жида раковъ не ѣдятъ, домѣркували ся, що певне вѣнъ ловить ихъ на продажъ, и заказали єму ловити въ ихъ потоцѣ. Гава зъ разу думавъ, що се жартъ, — та бо люде почали сварити. Вѣнъ ще попробувавъ кѣлька разѣвъ ходити крадькома, але коли разѣ селяне спѣймали его, набили, раки вѣдобрали, ще й зъ одежѣ хотѣли обдерти, то Гава переконавъ ся, що заробѣткови его прийшовъ конецъ.

Та не досыть того, — на ринку появили ся те-перъ небезпечнї супѣрцѣ, що швидко попусвали увесь торгъ. Селяне, бачучи, що за тыхъ брыдкихъ и погорджуваныхъ раковъ можуть бути не кецьскї грошѣ, кинулись самї ловити ихъ и посылали день-денно цѣлї оравы своихъ дѣтей на потѣкъ. Що день вывозили на торгъ цѣлї мѣшки раковъ, такъ що швидко раки стали зовсѣмъ нѣ-по-чому. Але такъ само швидко й потѣкъ зовсѣмъ опустѣвъ и въ нѣмъ лишивъ ся тѣлько дробязокъ, зовсѣмъ для торгу не придалый.

Горко плакавъ Гава, не такъ вѣдь побоѣвъ, якъ задля того першого въ своѣмъ житю розчарованя. Проклинавъ селянъ, проймавъ ся ненавистю до нихъ, але заразомъ почувавъ, що противъ силы нѣчого не порадишь. Другого такого потока близько не було, тай до чого-бъ вѣнь ему придавъ ся? Оставалось тѣлько одно — шукати якого небудь другого зарѣбку.

— Чого се ты такъ волочишь ся безъ усякого дѣла, Гава? — запытавъ его разъ старый Фавель.

— А щожъ маю робити? — вѣдказавъ Гава.

— Не маєшь що робити? здивувавъ ся Фавель.
— То зле, коли не маєшь що робити. Жидъ усе повиненъ мати що робити.

Гава розповѣвъ ему про своє горе зъ раками.

— Дурень ты, Гава, — сказавъ на те Фавель. — Не жидѣвська то рѣчь тrefнїй раки ловити.

— Але грошѣ за нихъ не тrefнїй, — вѣдповѣвъ Гава. — Я проживъ за нихъ бѣльше якъ два мѣсяцѣ, и ще встигъ наскладати цѣлї два ринскїй.

— Цѣлї два ринскїй! — скрикнувъ Фавель. — Е, то ты богачъ! Слухай, Гава, — сказавъ вѣнь помовчавши хвилию, — ходи зѣ мною по селахъ на зарѣботки!

— Якїжъ у васъ зарѣботки?

— Не знаєшь, якї у мене зарѣботки? „Щѣтины, кожушины, волосины“ — отъ що я купую. И ты будешъ зѣ мною до спѣлки. Прийдемо въ село, ты вѣзьмешъ одну половину, я другу; ты будешъ купувати для себе, я для себе.

— Ну, а якъ накупимо, що тодѣ?

— Я тебе навчу, що тодѣ робити, кому и якъ продавати.

— Е, а може се кепскїй гешефтъ?

— Не бѣйся, дурню! Старый Фавель на зле тобѣ не нарадитъ и обдурювати тебе не буде. Виджу, що ты хочь малый, але хлопакъ справный, то й гадаю собѣ, що лѣпше-жь тобѣ заробити що небудь, нѣжь ту по мѣстѣ безъ дѣла шляти ся. Ходи!

— А скажѣть напередь, кѣлько вы можете отакъ на тыждень заробити?

— Якъ часомъ, Гава. Можна заробити ринського, а можна й десять, не рахуючи стравы.

Гавинїи очи заблыщали дикимъ огнемъ, коли почувъ, що можна за тыждень заробити й десять ринськихъ. Тажь то страшеннїи грошѣ! Нерѣшучѣсть его вѣдь разу пропала.

— Добре, — сказавъ, — поѣду зъ вами. Коли вирушимо?

— Завтра.

— Добре, поѣду завтра. Тѣлько знаете що, ребѣ Фавель? Вѣ недѣлю мы мусимо бути зновъ ту.

— Я звычайно вертаю вѣ пятницю, а инодѣ буваю вѣ мѣстѣ й по два разы до тыждня.

— И черезъ понедѣлокъ мы мусимо оставати ся вѣ мѣстѣ.

— А то чому?

— Тому, що я придумаю ту ще оденъ гешефтъ.

— Онъ я-а а-кь! — протяжно сказавъ Фавель и обкинувъ Гава пыльнымъ поглядомъ, чудуючись его непосидючѣй запопадливости.

IV.

Весь тыждень ходивъ Гава зъ Фавелемъ по селахъ, выкрикаячи по поѣдѣ вѣкнами хатъ: „щѣтины, кожу-

шины, волосины!“ Грубымъ костюмомъ боронивъ ся вѣдъ сѣльскихъ собакъ, торгувавъ ся зъ людьми якъ старій, привычный до того торговецъ, и зависливымъ окомъ поглядавъ на селянскихъ дѣтей, що свободно гуляли по вольномъ просторѣ. Пора була робуча, торги йшли мляво, и оба вони зъ дуже невеличкою здобычею вернули до Дрогобича въ пятницу вечеромъ. Свинську шерсть занѣсъ Гава до щѣткаря и продавъ добре, а решту товару купивъ у него самъ Фавель. Весь тыж-дневый заробѣтокъ, по вѣдрахованю харчѣвъ, не давъ навѣтъ и ринського. Гава скрививъ ся.

— Не бѣй ся, дурню! — сказавъ Фавель. — Чого-жь ты хочешъ? Теперъ лѣто, въ полѣ робота, а нашъ торгъ тѣлько зимою красный. Зимою хлопъ свинѣ рѣже, тодѣ й шерсти у него досыть, а инодѣ й шкурку зъ куницѣ, борсука або заяця такъ за нѣ-за-що купити вдасть ся — отъ тобѣ й гешеть!

Але Гава вже не слухавъ. Се все було для него „колись то буде“, а вѣнъ дбавъ про те, що теперъ є. На другій день, хочъ то бувъ сабашъ, вѣнъ пѣшовъ до патычкаря (фабрики сѣрникѣвъ) и купивъ гуртомъ за цѣлого ринського сѣрникѣвъ, а особно сѣрниковыхъ корбочокъ. Не пытаючи що свято и що опѣкунка пѣд-няла сварку, вѣнъ заразъ узявъ ся укладувати сѣрники въ коробки, и укладавъ ихъ по своему, мѣркуючи й рахуючи, такъ що надъ вечѣръ мавъ ихъ уже 150 замѣсьць купленыхъ 100, рахуючи кожду по крейцару.

Наставъ понедѣлокъ, торговый день въ Дрогобичи. Гава набравъ сѣрникѣвъ, кинувъ ся на ринокъ та по торговицяхъ, де стояли хлопскій возы и почавъ зъ усей силы выкрикувати:

— Сьиріки свѣже, сьиріки!

Для ярмарку се була новинка, то швидко й об-

— Не бѣйся, дурню! Старый Фавель на зле тобѣ не нарадитъ и обдурювати тебе не буде. Виджу, що ты хочь малый, але хлопакъ справный, то й гадаю собѣ, що лѣпше-жь тобѣ заробити що небудь, нѣжь ту по мѣстѣ безъ дѣла шляти ся. Ходи!

— А скажѣть напередъ, кѣлько вы можете отакъ на тыждень заробити?

— Якъ часомъ, Гава. Можна заробити ринського, а можна й десять, не рахуючи стравы.

Гавині очи заблыщали дикимъ огнемъ, коли почувъ, що можна за тыждень заробити й десять ринськихъ. Тажъ то страшеннй грошѣ! Нерѣшучѣсть его вѣдъ разу пропала.

— Добре, — сказавъ, — поѣду зъ вами. Коли вирушимо?

— Завтра.

— Добре, поѣду завтра. Тѣлько знаєте що, ребѣ Фавель? Вѣ недѣлю мы мусимо бути зновъ ту.

— Я звычайно вертаю вѣ пятницу, а инодѣ буваю вѣ мѣстѣ й по два разы до тыждня.

— И черезъ понедѣлокъ мы мусимо оставати ся вѣ мѣстѣ.

— А то чому?

— Тому, що я придумаваъ ту ще оденъ гешефтъ.

— Онъ я-а а-къ! — протяжно сказавъ Фавель и обкинувъ Гава пыльнымъ поглядомъ, чудуючись его непосидючѣй запопадливости.

IV.

Весь тыждень ходивъ Гава зъ Фавлемъ по селяхъ, выкрикаючи по поѣдѣ вѣкнами хать: „щѣтины, кожу-

шины, волосины!“ Грубымъ костюмомъ боронивъ ся вѣдъ сѣльскихъ собакъ, торгувавъ ся зъ людьми якъ старій, привычный до того торговецъ, и зависливымъ окомъ поглядавъ на селянскихъ дѣтей, що свободно гуляли по вольномъ просторѣ. Пора була робуча, торги йшли мляво, и оба вони зъ дуже невеличкою здобычею вернули до Дрогобича въ пятницу вечеромъ. Свинську шерсть занѣсъ Гава до щѣткаря и продавъ добре, а решту товару купивъ у него самъ Фавель. Весь тыж-дневый заробѣтокъ, по вѣдрахованю харчѣвъ, не давъ навѣтъ и ринського. Гава скрививъ ся.

— Не бѣй ся, дурню! — сказавъ Фавель. — Чого-жь ты хочешъ? Теперъ лѣто, въ полѣ робота, а нашъ торгъ тѣлько зимою красный. Зимою хлопъ свинѣ рѣже, тодѣ й шерсти у него досыть, а инодѣ й шкурку зъ куницѣ, борсука або заяця такъ за нѣ-за-що купи-ти вдасть ся — отъ тобѣ й гешефть!

Але Гава вже не слухавъ. Се все було для него „колись то буде“, а вѣнъ дбавъ про те, що теперъ є. На другій день, хочъ то бувъ сабашъ, вѣнъ пошовъ до патычкаря (фабрики сѣрникѣвъ) и купивъ гуртомъ за цѣлого ринського сѣрникѣвъ, а особно сѣрниковыхъ корбочокъ. Не пытаючи що свято и що опѣкунка подняла сварку, вѣнъ заразъ узявъ ся укладувати сѣрники въ коробки, и укладавъ ихъ по своему, мѣркуючи й рахуючи, такъ що надъ вечѣръ мавъ ихъ уже 150 замѣсьць купленыхъ 100, рахуючи кожду по крейцару.

Наставъ понедѣлокъ, торговый день въ Дрогобичи. Гава набравъ сѣрникѣвъ, кинувъ ся на ринокъ та по торговицяхъ, де стояли хлопскій возы и почавъ зъ усей силы выкрикувати:

— Сьиріки свѣже, сьиріки!

Для ярмарку се була новинка, то швидко й об-

ступили его бабы и хлопы. Хоть недалѣчко, на пѳдсѣню було богато прилавкѳвъ зѣ сѣрниками, шилами, батогами, ремнями и всякою подрѳбною потрѣбною въ господарствѣ, то все таки Гавинѣ товарѣ розхапували люде якѣ малину. Одному не хотѣло ся вѳдходити вѳдъ воза, щобы хто чоґо не стягнувѣ; другий купувавѣ тому, що на пѳдсѣню велика глота, а ту й выбрати и розглянути можна выгѳдно; третий купувавѣ по просту тому, що й другий купують. До вечера Гава розпродавѣ усѣ свои сѣрники и заробивѣ вѳдъ ринського цѣлыхъ 50 крейцарѣвъ.

— Ну, хвала Богу, — сказавѣ вѳнѣ, — на початокѣ се навѣть дуже добре!

Вѳдѣ того часу торговля его роздѣлила ся на двоѣ. Весь тыждень вѳнѣ ходивѣ зѣ Фавлемѣ по селахѣ купуюючи щѣтину та шкѳрки, а въ понедѣлокѣ бѣґавѣ по торговицяхѣ зѣ сѣрниками. Сѣ часомѣ ота его понедѣлкова торговля сама собою розширювала ся.

— А не маєшь ты батогѳвъ, жидику? — запытавѣ разѣ у Гавы селянинѣ, котрому той тыкавѣ свои сѣрники.

— Батогѳвъ? — выдививѣ ся Гава. — А на що вамѣ батогѳвъ? — Ёму здавалось, що чоловѣкѣ кпить собѣ зѣ него.

— Якѣ то на що? На продажѣ. Купивѣ бымѣ, а не хоче ми ся йти на пѳдсѣнѣ.

— А вѳдки я маю мати батоги?

— Якѣ то вѳдки? Жидѣ усе повиненѣ мати.

Тѣ слова Гава твердо собѣ затямивѣ.

— Знаете що, нанашку, — сказавѣ вѳнѣ подумавши хвилину, — зачекайте трошечка, заразѣ вамѣ будуть батоги.

И духомѣ вѳнѣ побѣґѣ на пѳдсѣнѣ и купивѣ зѣ

пѣвъ тузина батогѣвъ, до выбору, шнурковыхъ и ремѣнныхъ. Продавъ ихъ того дня безъ зыску, бо не мѣгъ брати дорожше, нѣжъ брали на пѣдѣню, а тамъ зновъ не хотѣли ему продати дешевше, нѣжъ другимъ. Але въ головѣ догадливого хлопчины вже наклювала ся думка: докопати ся до жерела, зъ которого продавцѣ на пѣдѣню дѣставали тѣ батогы а зъ ними й свои зыски, и тамъ добрати ся до такого самого гешефту, якій такъ гарно удававъ ся ему зъ сѣрниками.

У.

Минула зима, минувъ и цѣлый рѣкъ середъ такой работы. Гава не жалувавъ анѣ рукъ, анѣ нѣгъ, анѣ горла, алежъ бо й зароблявъ такъ, що й не одинъ старшій жидъ мѣгъ ему позавидѣти. А тымъ часомъ заробѣтокъ сей уже не вдоволявъ его. Наибѣльше лютила Гаву конкуренція, що немовъ тѣнь ишла за его слѣдомъ. Теперь уже що понедѣвка множество маленькихъ жиденятъ розбѣгало ся по мѣстѣ зъ сѣрниками, батогами, мазею для возѣвъ и зъ усякимъ дрѣбязкомъ; заробокъ стававъ меншій, а натомиць ошуканство, майже въ живѣи очи, змагало ся и вѣдстрашувало покупцѣвъ. Прийшлось Гавѣ шукати новыхъ заробѣтокѣвъ.

Вѣдъ давного часу звертавъ на себе его увагу старый чоловѣчокъ у старосвѣтськѣмъ мѣщанськѣмъ уборѣ, якій носять ще декуды по малыхъ, глухихъ мѣсточкахъ. Що понедѣвка являвъ ся вѣнъ на базарѣ зъ чѣпцями, бѣлыми и зелеными, дуже гарной домашной работы. Поначѣпляе ото тыхъ чѣпцѣвъ на палицю зъ дзвѣнкомъ прикрѣпленнымъ до ея горѣшного кѣнца посередъ рѣжнобарвныхъ скиндячокъ, и йде собѣ тротоа-

ромъ довкола ринку, держачи палицю високо по надъ сутолокою людськихъ головъ, часъ вѣдъ часу потрясае нею, але не каже нѣкому й слова. Купували у него, але мало. Старый очевидно бувъ непривѣтливый, до розмовы не охочій и торгувати ся не любивъ. Перше его слово, то була все й послѣдня цѣна его товару.

— А що, мамуню, — спытавъ разъ Гава у якоись жѣнки, що йно-що купила чепецъ у того чоловѣка зовсѣмъ безъ торгу, — добрї чѣщѣ той чоловѣкъ продае?

— Хто, Старомѣській? О, нема надъ его чѣщѣ. Оденъ на десять лѣтъ выстане. Я се для невѣстки купила. Не першій разъ у него беру, и цѣна у него все однакова.

— А чому-жь у него такъ мало купують?

— Або я знаю! Бо не жидь. До жидѣвъ усѣ йдуть и берутъ послѣднє дранте, та ще й наторгуватись мусять до семого поту, заки за таку саму цѣну дѣстануть.

Гава швидко надумавъ ся и приступивъ до мѣщанина.

— Щастибѣгъ вамъ, пане Старомѣській! — сказавъ вѣнъ кланяючись.

Старый здивоваными очима зъ пѣдъ навислихъ бровъ глянувъ на мизерного, обдраного жидка, що витавъ ся зъ нимъ, немовъ изъ старымъ знаѣмымъ.

— Тѣфу на твого батька клапчастого, — сказавъ вѣнъ вѣдплѣвуючись, — а ты вѣдкѣля мене знаѣшь?

— Ны, пане Старомѣській, хто бы васъ не знавъ! Васъ, Богу дякувати, всѣ знають. А по чому чѣщички продаете?

— По двадцять новыхъ, або що?

— Та я бы хотѣвъ у васъ купити.

— Агу, а тобѣ на що? Чи для матери твоеи лысон?

— Для матери або й не для матери, а вамъ що до того? Колько ихъ ту маєте?

— Ще вѣсьмъ, або що?

— Ны, якійж бо вы! Вѣсьмъ по двадцять новыхъ, то шѣснадцять шѣстокъ. А що спустите, якъ усѣ вѣзьму?

— Тю на твою голову паршиву! А тобѣ на що всѣхъ?

— Що спустите, якъ усѣ вѣзьму? — товкѣ свое Гава, всмѣхаючись.

-- Та вѣдчепи ся ты вѣдъ мене! — скрикнувъ Старомѣській. — Я не твої дурень, щобы ты собѣ зъ мене кны робивъ!

— Ны, ны, хочете дванадцять шѣстокъ? Нѣ? отъ вамъ тринадцять за всѣ наразъ, готовыми грѣшми! Чого вамъ треба? Маєте волочити ся зъ ними ще три понедѣлки, то чи не лѣпше вамъ вѣдъ разу готові грошѣ взяти?

Старый задумавъ ся, ще не довѣряючи Гавѣ. Такои гуртовой продажѣ ему ще не лучалось робити.

Промыслъ той державъ ся въ его родинѣ зъ давень-давня, по старосвѣтському обычаю. Дѣдъ его и батько, люде досытъ маючій, занимали ся тымъ промысломъ лише десь-колись, въ вѣльныхъ хвиляхъ, плели чѣпцѣ „на урядъ“, т. е. коли хто замовивъ, и нѣколи не носили ихъ на продажъ по базарахъ. У него вышло вже инше дѣло. Роздѣливши предкѣвську землю мѣжъ двохъ найстаршихъ сынѣвъ, що жили кождый особно, господарями, хоть и незаможными, старый Старомѣській зъ жѣнкою лишились на своѣмъ старѣмъ гнѣздѣ, та ще й не самі: у нихъ були ще три доньки, здорові, гарні и статні, тѣлько що всѣ три були ка-

лѣвки на ноги. Ноги ихъ зъ-уроду були якійсь зачахлі и безсильні, такъ що всѣ они ледво-не-ледво могли рушати ся зъ мѣсця на мѣсце. Ті бѣдні истоты, скривджені природою, немов навмысно назначені були для сидючої роботы, для нипаня надъ нитками та голками, що й справдѣ заповнювали усе ихъ жите. Шевкинѣ вийшли зъ нихъ славні; своєю роботою они не тѣлько заробляли на свѣй прожитокъ, але ще й старыхъ своихъ запомагали. Коли не ставало шитва, они плели чѣщѣ, а мати або порпалась въ невеличкѣмъ огородци передъ хатою, або доглядала коровы та другого хатного господарства. А коли чѣщѣвъ назбирало ся кѣлька паръ готовыхъ, батько мандрувавъ зъ ними до поблизкихъ мѣсть въ торгові дни, ходивъ зъ одного ярмарку на другій, и добувавъ зъ того торгу, вѣдрахувавши власні выдатки, рѣдко коли бѣльше якъ 20—30 крейцарѣвъ зъ торгового дня. Мало коли ему удавало ся розпрѣдати весь товаръ, що вынѣсь на торгъ. А ту нѣ зъ сего нѣ зъ того якійсь драгивый жидокъ купує все на разъ!

— Давай чотырнадцять! — сказавъ Старомѣській.

— Ну, дай Боже добрый початокъ! — сказавъ Гава и вѣдрахувавъ грошѣ. — Але давайте все, зъ лѣскою!

— А лѣски тобѣ на що?

— На щастѣ!

— Тѣфу на твою голову! Бери й лѣску, тѣлько за дзвѣнокъ десять крейцарѣвъ зверни!

— Знаете що, нанашку, — сказавъ Гава, — заждѣть вы ту въ шинку, я вамъ лѣску заразъ принесу. Я тѣлько такъ, въ позыку еи вѣзѣму.

— Ну, добре. — пробовкнувъ Старомѣській и поплѣвъ ся до шинку, щобъ вышити склянку пива по

такѡмъ добрѡмъ торзѣ. Але сидачи за столомъ при пивѣ, зновъ почувъ якесь невдоволене.

— Одуривъ мене проклятый жидь! — воркотавъ вѡнъ. — И чѣщѣ за песьй грошѣ купивъ, ще й палиця вразъ изъ дзвѡнкомъ пропаде.

Але воркотавъ вѡнъ се безъ переконаня, такъ тѡлько, щобы воркотати, бо по правдѣ радъ бувъ тѡй продажѣ, а палицѣ нѣщо було жалувати — палиця була проста, лѣскова, и дзвѡнокъ абы якій, маленькій.

А тымчасомъ Гава, дѡставши въ свои руки чѣщѣ зъ палицею, духомъ опинивъ ся на середѣ ринку, межи возами, далѣ кинувъ ся по торговицяхъ, по пѡдсѣняхъ, и всюды такого вереску наробивъ выхваляючи свѡй товаръ, що нарѡдъ почавъ збѣгати ся довокола него, немовъ вѡнъ якого медведя водивъ зъ собою. Не минуло й пѡвъ години, а вже Гава розпродавъ чѣщѣ не по 20, а по 25 крейцарѣвъ.

— Доброго вамъ здоровья, пане Старомѣсьскій! — съ такимъ окрикомъ влетѣвъ вѡнъ до шинку, увесь почервонѣлый и задыханый. — Ось вамъ ваша лѣска.

— А чѣщѣ де? — спытавъ Старомѣсьскій.

— Якъ то де? Занѣсь до дому. Знаете що, може выпете ще склянку пива?

— Та выпити бѣ то чоловѣкъ выпивъ, але грошей дасть Бѡгъ. Треба ще нитокъ на новій чѣщѣ купити.

— Ны, выпийте за мои грошѣ. А я вамъ за той часъ буду щось казати.

— Тѣфу на твого батька запльвомѡзького! Чи помана якась учепила ся мене зъ тымъ жидюгою? — воркотавъ Старомѣсьскій, але симъ разомъ усмѣхавъ ся зовсѣмъ добродушно, поки Гава замовлявъ пиво. — Ну, щожъ тамъ маешъ менѣ казати? Кажи!

— Хотѣвъ я васъ запытати, чи богато вы такихъ чѣпцѣвъ на тыждень можете зробити?

— Якъ до потреби. Звычайно робимо десять. Але якъ бы тѣлько нитки, то мы могли бы зробити й сорокъ и пятьдесятъ. Можна бы всѣ три дочки до роботы засадити, ще й стару до помочи. Тѣлько бѣда, що мало продаемо, то на якого чорта ихъ и робити такъ много?

— Знаете що, зробѣть вы для мене на другій понедѣлокъ пятьдесятъ. Я вѣдь васъ усѣ куплю. По 15 крейцарѣвъ за кождый.

— Еге-ге, дешево бы ты хотѣвъ.

— Ны, алежь я беру всѣ наразъ, то такожь щось значить. Не потребуєте по ярмаркахъ волочити ся. Нѣчого васъ то не обходить, чи буде добрый торгъ, чи нѣ — вы маєте свое. А я ще чи продамъ чи не продамъ, то тѣлько Богъ знае.

— Ну, вже бы то ты та не продавъ! Твоѣй предокъ Юда Скаріотскій и Христа продавъ, а ты бы чѣпца не продавъ! Нѣ, серденько, дай по вѣсьмнадцять за чепецъ, то й згода.

— Алежь змилуйте ся, пане Старомѣсьскій! — лебѣвъ Гава, — самѣ бачите, я бѣднѣй жидокъ, самъ неразъ не маю що ѣсти, а вамъ заробокъ даю. Ны, нехай буде по шѣснадцять! Коли хочете, то й завдатокъ вамъ дамъ, щобысте мали за що нитокъ накупити. А знаете що, робѣть по половинѣ — половину чѣпцѣвъ бѣлыхъ, а половину зеленыхъ, бо въ деякихъ селахъ носять бѣлы, а зеленыхъ не купують.

— Колижь бо зелена нитка мѣцнѣйша! — простодушно вѣдказавъ Старомѣсьскій.

— Отъ старый дурень! — подумавъ собѣ Гава. — Якъ бы я знавъ, що тѣ мѣцнѣйшій, а другій слабшій,

то мѳцныхъ бы й зовсѳмъ не робивъ анѳ не продававъ. А джежъ се для мене страта. Хибажъ ота баба не говорила, що одинъ чепецъ десять лѳтъ носитъ? А се значить, що черезъ сихъ десять лѳтъ другого не купить. Тѳфу на таку дурну голову!

И додавъ голосно:

— Вы вже о то не дбайте, котрѳ мѳцнѳйшѳ, а котрѳ слабшѳ, а робѳть такъ якъ я васъ прошу. Я знаю, що ваша работа добра, побачу, якъ пѳде розпродажъ. А якъ пѳде добре, то мы зъ вами зробимо таку згѳду, що вы будете собѳ помаленьку плести и грошѳ загрѳбати, а я буду розпродувати. Вы побудете ся клопоту, а може що й для мене кашне.

— Чи ще бы такому шпекулянтовѳ не капнуло! — мовивъ Старомѳськѳй, и поплескавъ Гава по плечу. — Тебе певно мати въ самѳ кучки породила, та ще й въ слотавѳ, и пѳдъ самымъ ѳбаномъ поклала, то вже тамъ на тебе добре накапало, не бѳй ся!

Ударили по рукахъ и Гава тутже давъ Старомѳському въ задатку тѳ самѳ 2 ринськѳ, що инощо выручивъ зъ продажъ єго чѳнцѳвъ. — А на другѳй понедѳлокъ, одержавши цѳлон пѳвъ сотки чѳнцѳвъ, вѳнѳ не продававъ ихъ уже на базарѳ, але вырушивъ зъ ними по селахъ, то продаючи, то мѳняючи ихъ, то даючи въ додатку за иншѳй товаръ, и рѳдко зъ котрой хаты выхѳдивъ безъ доброго зыску.

VI.

— Ну, дѳти! — кричавъ Старомѳськѳй, входячи до своєи вѳгой хаты, — тѳште ся, давъ намъ Богъ щастѳ!

— Богу дякувати! вѣдповѣла Старомѣська, стара, поморщена жѣнка. — Богу дякувати! А яке щасте?

Старомѣській, не кажучи й слова, выдобувъ изъ своєї шкѣрянои торбы кѣлька великихъ клубкѣвъ пѣвшовковыхъ нитокѣ, а далѣ кѣлька лѣктѣвъ рѣзнобарвнихъ скиндячокѣ и блыскучихъ скляныхъ коралѣвъ — для „дѣтей“.

— На, маєте! — крикнувъ гордо, розкладаючи всѣ тѣ скарбы на столѣ.

Мати и „дѣти“ тѣлько очы вытрѣщили.

— А то що? О то вѣдки? — вѣ оденѣ голосѣ запытали всѣ три дѣвчата.

— Ага, вѣдки? Вѣдѣ жиди.

— Ну, знаємо, що не вѣдѣ вовка. Але за якѣ грошѣ?

— За жидѣвськѣ.

— Та бо говори на розумѣ! — перервала стара. — Де чѣщѣ?

— Проданѣ всѣ до одного! И не досытѣ на тѣмѣ. На другѣй понедѣлокѣ маѣ бути готовыхъ ще пятьдесять штукѣ, и муситѣ бути готовыхъ, абы ту не-знати-що! Я вже завдатокѣ узявѣ, цѣлѣ 2 ринськѣ.

— Пятьдесять штукѣ! — скрикнули всѣ чотыри жѣнцѣ. — А то для кого тѣлько чѣщѣвъ потрѣбно?

— Певно десь цѣле село дѣвчатѣ наразѣ замужѣ иде, — жартувала старша дочка.

Старомѣській розповѣвъ свою пригоду зѣ жидкомѣ вѣ Дрогобичи.

— Ей, старѣй, — журливо сказала Старомѣська, — вважай лишень, щобѣ тебе той жидокѣ вѣ дурнѣ не пошивѣ!

— Якѣ мене маѣ пошити? — крикнувъ Старо-

мѣській — Я его можу пошити, бомъ узавъ вѣдь него два ринскій завдатку. А вѣнь що менѣ може зробити?

— Може взяти чѣпцѣ и не заплатити.

— Гого, на таку полову мене не зловить! Положи грошѣ, то й бери товаръ, така вѣ мене установа.

— Алежъ ты не знаєшь хто вѣнь и що вѣнь, то якъ жежъ можешъ заходити зъ нимъ у дѣло?

— А менѣ що до того, хто вѣнь и що вѣнь? Нехай тѣлько роботу дає и грошѣ платитъ! А тамъ нехай собѣ буде и чортъ лысый, щобъ тѣлько мы свое дѣло чесно зробили.

— Бѣй ся Бога, чоловѣче, що се ты выговорюєшь! — скрикнула стара хрестячись побожно, и вже бѣльше не розпытувала про того жида.

Вся сѣмя Старомѣськихъ заразъ позасѣдала до варстативѣвъ. Весь тыждень робота шла якъ на машинѣ. Всѣ сидѣли не розгинаючи спины, не досыляючи ночей, ледво встигаючи пропочити кѣлька хвилинь пѣдчасъ обѣду, полуденку и вечерѣ.

Тѣлько й було розрывки для бѣдныхъ дѣвчатъ при тѣй одностайнѣй и вкучнѣй роботѣ, що спѣванки. Спѣвали вони невгаваючи, вѣ пѣсняхъ выливали свою наболѣлу душу. Ту чутно було жаль обѣ тѣмъ, що имъ не можна ужити молодого вѣку, не можна гуляти вѣ тѣмъ блискучѣмъ и клетячѣмъ водоворотѣ, що шумно проносивъ ся попередъ вѣкна ихъ бѣднои хатины и вѣдь котрого вони, здавалось, на вѣки були выключенѣ, немѣвъ галузка, занесена бурєю далеко вѣ море, а вѣдтакъ выкинена хвилею на сухѣй, каменистой берѣгѣ.

А старѣй батько пѣдъ голосъ ихъ пѣсень, немѣвъ дитина, снувавъ рожевѣ пляны.

— Не бѣйте ся, дѣти! — говоривъ вѣнь. — Якосъ то Богъ дасть, буде колись и на нашѣй улицѣ

празникъ. Пождѣть лишень! Сего тыжня заробимо вѣсьмъ ринськихъ, другого тыжня вѣсьмъ, що тыжня вѣсьмъ — Сусе Христе! Кѣлько-жь то за рѣкъ буде! Пятьдесять тыжнѣвъ по вѣсьмъ ринськихъ, тожь то цѣлѣи чотыри сотки. А намъ же при тѣмъ що маємо, на ввесь рѣкъ на жите и всѣ потреби й одной сотки ажъ занадто буде. То три сотки будемо могли готовыми до скринѣ зложити — розумѣете, що то значить?

— Е, чи дасть то ще Бѣгъ нашому теляти вовка спѣймати! — въ задумѣ сказала Старомѣська. — Лѣпше бы то, старый, рахувати те, що въ рукахъ маєшь, а не те, що ще въ жидѣвскѣй кишени сидить.

— Мовчи, стара! Не съ тобою говорятъ! — крикнувъ вѣнь зъ жартобливою погрозою. — Я ту хотѣвъ нашѣй Маринци щось сказати про одного такого пройдисвѣта, що то называе ся Андрусъ Тихий

— О, также щось — скрикнула найстарша дѣвка и зачервѣла ся, немѣвъ уся полумемъ спалахнула. — Що вѣнь вамъ за пройдисвѣтъ такій удавъ ся?

— О, видишь, якъ за нимъ обстае! — жартувавъ Старомѣскій. — А чимъ же не пройдисвѣтъ, коли покинувъ рѣдну оселю и десь ажъ за десяту межу забѣгъ, до Добромиля долѣ шукати? А якъ забѣгъ, то вже й нѣколи не навѣдае ся.

— Та до кого ему ту навѣдувати ся? — живо вѣдказала Маринца, низько-низько склонивши почервѣнѣле личко надъ столикомъ и працюючи зъ подвѣйнымъ, якимсь нервовымъ поспѣхомъ.

— Нѣ до кого навѣдувати ся! — не то жалѣбно, не то жартобливо скрикнувъ батько. — Не вже таки нѣ до кого? Нѣхто его не дожидае? Нѣхто про него не згадуе? Маринцю, га?

Замѣсьць вѣдповѣди на той жарть горячій слѣзы грубыми краплями закапали на зелену, шовкову тканину.

— Бѣй ся Бога, Маринцю! — зъ перелякомъ скрикнувъ батько, — ты плачешъ? Цыть, дитино моя! Я-жь не хотѣвъ тебе нѣчимъ докорити. Противно, я хотѣвъ тобѣ сказати добру новину.

Дѣвчина пѣдвела на него свои глубоки, ще блискучий вѣдъ слѣзь очи.

— Яку тамъ новину?

— А таку новину, що твоій Андрусъ добру службу найшовъ. Оногды я здыбавъ его въ Добромили. Каже: служу у попѣвъ, у Василянъ. И добре платять, ще й зъ боку дещо заробити можна. За пѣвъ року, каже, ждѣть мене въ своій хатѣ Розумѣешь, що се значить?

Маринця розумѣла дуже добре, але не вѣдповѣла анѣ слова, тѣлько лице еи зновъ залилось густымъ румянцемъ, а въ очахъ заиграли весели искорки.

Той Андрусъ, про котрого шла бесѣда, то бувъ бѣдний сирота, наймитъ. Служачи у господаря, близького сусѣда Старомѣськихъ, частенько заглядавъ вѣдъ до той старои, похиленои, а все таки опрятнои и якось особливо для него привѣтливои хаты Швидко батько и мати покмѣтили, що ясны очи и тихи, щирі розмовы ихъ найстаршои дочки Маринцѣ зробили для Андруса ихъ хату ще привѣтливѣйшою и теплѣйшою. Маринця про свои зачахлі ноги була гарна дѣвчина. Еи калѣцтво и сидяче жите придали еи характерови якусь надзвычайну рѣвность, мягкѣсть и вдумчивѣсть; жите не встигло ще вытворити въ нѣй той злобы, що буває найсумнѣйшою прикметою всѣхъ людей покривдженыхъ природою. Андрусъ часто бувавъ у Старомѣськихъ, помагавъ инодѣ старѣй дещо зробити при господарствѣ, а коли

выслуживъ ся у свого господара, то мѣжь нимъ и Маринцею цѣле дѣло ихъ будущаго жита нищечкомъ було обдумане и обговорене. У Андруса бувъ невеличкій клаптикъ власной батьковськой землѣ, „вѣтцѣвщина“, на котрой вѣдь бѣды можна було хочъ якъ не-якъ господарювати та хлѣбъ вѣсти. Але Андрусъ на те не спускавъ ся. Ему не хотѣлось бути кепськимъ господаремъ на дробнѣмъ шматочку землѣ.

— Що я буду на такѣмъ клаптику робити? — говоривъ вѣнь до Маринцѣ. — Нѣ я господарь, нѣ я жебракъ. Лѣпше я ось що зроблю. Менѣ ще два роки чекаги, поки буду вѣльный вѣдь вѣйськового побору и зможу женити ся. Такъ отъ я ще тѣ два роки послужу добрымъ людямъ, а землю за той часъ въ аренду вѣддамъ, якъ и доси. А якъ не вѣзьмутъ мене до вѣйська, тодѣ землю оту продамъ, доложу дещо зъ того, що за службу, куплю добрый вѣзь, пару коней и возьму ся до зарѣбку, до фѣрманки. Теперь, чути, мають по при нашій мѣста колю зельзну вести, то заробокъ при нѣй дуже добрый буває. При будовѣ пѣсокъ, камѣне, дерево и всяку всячину довозити, а й потому до машины то збѣже, то дерево, то-що разъ на разъ довозити треба. Я се дѣло знаю, въ Перемышли три роки при тѣй роботѣ бувъ и добре до всего придививъ ся.

Выходячи зъ Старого Мѣста, Андрусъ розмовивъ ся й зъ родичами Маринцѣ, заявивъ имъ, що хоче зъ нею женити ся и выяснивъ свои замыслы на будущее. Старій радо его приняи, бо знали Андруса яко добраго робѣтника и добра, сумирну дитину.

Маринця дожидала его зъ тугою, котрой силу и постѣйность зрозумѣти може тѣлько хорый або арештантъ. Новый зарѣботокъ, котрого такъ несподѣвано достарчивъ имъ Гава, змѣцнивъ ей надѣвъ тою думкою,

що й вона своєю працею здужає причинити ся до осу-щення своїхъ улюбленихъ замыслѣвъ и до обезпечена добробыту цѣлої родинѣ. Бѣдна дѣвчина встаючи и лягаючи молила Бога за свого незнакомаго, а такъ великодушнаго добродѣя, якимъ являвъ ся їй Гава. Молилась за него и цѣла родина Старомѣськихъ. Молодий, здоровый и способный до тяжкої працѣ мужчина бувъ конечно потрібный въ тѣй хатѣ, де жили самі калѣки та немѣчнї. Вѣнь усѣмъ додавъ бы нового житя, новои надѣѣ. Молодшї сестры вѣдъ самого початку зближеня Андруся зъ Маринцею радували ся будущимъ щастемъ своєї сестры, вважаючи его немѣвъ завдаткомъ свого власнаго щастя. Чѣпцѣ выростали пѣдъ ихъ пальцями и сходили зъ варстатикѣвъ швидко оденъ за однимъ. Головамъ, котрымъ судило ся колись носити ихъ, мабуть и въ снѣ нѣколи не являть ся тї тихї, пышнобарвнї надѣѣ, мрѣѣ, бажаня и молитвы, що снували ся въ отсихъ молодыхъ, сумовитыхъ дѣвочихъ головахъ при ихъ плетеню, переплѣтали ся при кождѣмъ вузлику, розвѣвали ся за кождымъ, по майстерськи звязанымъ „очкомъ“. Навѣть стара Старомѣська пѣдъ впливомъ загальнаго роззохоченя немѣвъ помолодшала и выпростувала по троха свою згорблену поставу.

VII.

Минувъ тыждень, — усе йшло якъ найлѣпше. Чѣпцѣ були гѣтовї. Старомѣський доручивъ ихъ Гавѣ, дѣставъ грошѣ, дѣставъ замовлене на новыхъ пятьдесятъ чѣпцѣвъ и завдатокъ на матерїаль, и въ дуже радѣстнѣмъ настрою вернувъ ся назадъ до дому. Робота закипѣла на ново.

На слѣдуючу недѣлю до него навѣдались несподѣваній гостѣ. Самъ ихъ добродѣй Гава загостивъ до ихъ хаты. Побачивши нужденного, обдертого и запорошеного жидка, Старомѣська хотѣла дати ему кусень хлѣба, думаючи, що се жебракъ, але въ той самой хвили чоловікъ си познавъ Гаву, скочивъ зъ постелѣ, на котрій спочивавъ троха по обѣдѣ, и обнявъ Гаву якъ сына.

— То ты, Гаво? А ты що ту робишь?

— А що маю робити? Прихожу васъ навѣдати. Маю ту гешефты, то й думаю собѣ: давай, зайду за однимъ заходомъ до Старомѣського.

— Маєшь ту гешефты? Ту, въ Старомѣ Мѣстѣ? А якійжъ ты ту зъ Дрогобича можешь мати гешефты?

Гава усмѣхнувъ ся.

-- Отъ такъ собѣ! — вѣдповѣвъ схиливши голову, — нашій жидѣвскій гешефты. Ны, а чѣпцѣ готові?

— А якъ же! готові и спаковані. Власне мавъ я по полудни зъ ними до Дрогобича рушати.

— Ны, то не потребуєте рушати, я собѣ самъ заберу.

— А якъ же йде розпродажъ?

— Отъ яко тако, — недбало вѣдповѣвъ Гава. — Клопоту богато, а пожитку мало.

— Хто бы тамъ тобѣ вѣривъ! А въ томъ щожъ, ты молодой, то й поклопотати ся тобѣ не завадить.

Гава не довго розмовлявъ исъ Старомѣскимъ, але весь часъ уважно придивлявъ ся его хатѣ и всѣй домашній та родинній обстановѣ, взявъ чѣпцѣ, заплативъ грошѣ, замовивъ новыхъ пятьдесятъ на слѣдуючій понедѣлокъ и просивъ Старомѣського, щобы занѣсъ му ихъ до Самбора, де вѣнъ буде на нихъ чекати. Старомѣська дивила ся на се все и зъ диву не могла отямити ся.

А коли Гава сказавъ, що мусить ити, то вона заявила ему вдячність цѣлои родини тымъ способомъ, що дала ему на дорогу шість варенихъ яецъ, котрї Гава принявъ зъ нетайною радостю.

Не отъ такъ собѣ ходивъ Гава въ близьку дорогу зъ Дрогобича до Старого Мѣста. Проходячи зъ села до села, вѣнъ торгувавъ чѣпцями, скиндячками, коралями, купувавъ шерсть, шкѣрки куницъ, заяцѣвъ и выдръ, придивлявъ ся и рѣзнытувавъ, де й якими промыслами селяне займають ся, и все те укладавъ въ своѣй памяти, мовъ у скрини, зъ котрой въ разѣ потреби можна и треба буде выдобувати добрї грошѣ.

Особливо симъ разомъ хотѣвъ вѣнъ придивити ся до домашнього житя Старомѣського, розвѣдати про его обставины родиннї и маетковї, и вѣдповѣдно до нихъ уладити ся такъ, щобъ нѣякимъ свѣтомъ не выпустити зъ рукъ сен золотой нитки. Старый Фавель пѣдчасъ довгихъ вандрѣвокъ по селахъ при кождѣй нагодѣ дававъ ему мудрї рады, якъ поступати зъ „гоями“. Тай самъ Гава — не взявъ его катъ — догадливый удавъ ся. Вже теперь, хочъ якїй молодой, вѣнъ чувъ въ собѣ доволѣ силы, щобъ заткнути за поясъ свого наставника, и неразъ зъ жалемъ дививъ ся на старого Фавля, що хочъ якїй розумный та бувалый, а все таки въ шѣстьдесятѣмъ роцѣ житя бувъ такъ само бѣдный, якъ Гава въ шѣснадцятѣмъ.

Вѣдъ Старомѣськихъ жидѣвъ Гава безъ труда розвѣдавъ усю исторїю и всю обстанову старого „чѣпчаря“. Дѣзнавъ ся, що вѣнъ гадае вѣддавати замужь доньку, розпытавъ усе, що ему було треба, и про того будущего зятя, и вертаючи пѣшки до Дрогобича, старавъ ся всѣ тї вѣдомости переробити въ своѣй головѣ и выробити собѣ ясный плянъ для дальшого по-

ступованя. Попередь усеґо важне було те, що чѣщѣ йшли въ продажи дуже добре. Гава вже не продававъ ихъ поблизько Дрогобича; вѣнь познакомивъ ся зъ крамаряма въ Стрюю, Сколѣмъ, Боринѣ, Турцѣ, Рудкахъ, Комаринѣ, и продававъ имъ за готові гроші цѣлі партіѣ по пять та по десять штукъ, беручи не по 20, а по 40 крейцарѣвъ за штуку, котру крамарѣ продавали по 50 и по бѣльше. Про „старі“ дешеві чѣщѣ Старомѣського лишила ся лиш споминка, а про те „нові“, жидѣвскі чѣщѣ йшли якъ у воду, такъ що Гава деколи не мѣгъ настарчити на замовленя. Весь ґешефтъ зъ чѣщяма дававъ ему що тыжня 10 зр. чистого зыску при дуже малыхъ клопотахъ и выдаткахъ. Очевидна рѣчь, що дѣло се було таке, що за нѣщо въ свѣтѣ не слѣдъ було выпускати его зъ рукъ.

Зъ другого боку Гава мѣркувавъ, що коли допустити родину Старомѣськихъ, щобъ стала на своихъ ногахъ, то дуже легко може выйти таке, що родина та высковзне ся зъ его рукъ, або якій небудь другій жидъ перебе ему заробѣтокъ. Особливо лякавъ ся вѣнь будущого зятя, про котрого чувъ, що є хлопецъ тѣаущій, трудящій и запопадливый.

— Добре бы було, якъ бы вѣнь пропавъ собѣ куды небудь до чорта въ зубы — мѣркувавъ Гава, — або ось якъ бы его взяли до вѣйска! — Але въ той хвили вѣнь згадавъ, що той будущій зять перейшовъ уже всѣ три класы асентерункові, и пропадати ему бѣльше нѣкуды и нѣ за чимъ. Треба було перепросити ся зъ тымъ, що було, и Гава доконавъ сего въ своѣй головѣ дуже швиденько.

— И чимъ же властиво вѣнь може стати менѣ на перешкодѣ? — скрикнувъ вѣнь майже весело. — Бѣдолахъ, жебракъ, и до такихъ самыхъ жебраковъ при-

стане — то й що зъ того вийде? Буде заробляти фърманкою, — знаємо мы, кóлько вóнь тамъ заробить! И що то за заробокъ: нынѣ є, а завтра поминай якъ звали! А коли заробку не стане, то можна буде й его вкупѣ зъ другими въ свои руки взяти. А се, значить, ще й лѣше для мене. Роботу и для него яку небудь вынайдемо. Добре, нехай и такъ буде! Нехай женить ся, нехай иде на пристайство до тои калѣки! Всѣ вони будуть робити на мене! — И при тóмъ похиливъ вóнь голову, немовъ затагавъ чимъ разъ нові вузлики тои сѣти, котрою хотѣвъ обмотати всю тоту нещасливу родину.

— Тóлько попередъ усего, Гава, — говоривъ вóнь самъ до себе жартобливо-навчаючимъ тономъ, — не дуже квапъ ся! Маєшь часъ. Тóлько не раптомъ! Не думай усе разомъ загарбати, а помаленьку! Теперь заробокъ добрый и для мене и для нихъ — нехай заробляють, нехай тѣшатъ ся, се нѣчого не завадить. Хто знає, чи довго се потребає. А въ тóмъ чи потребає, чи не потребає, — скоро побачишь, що имъ гребѣнь починає вóдростати, заразъ треба такъ зробити, щобы троха похудѣли. То имъ дасть пóзнати, що на свѣтѣ разъ веде ся другій разъ нѣ. Потому зновъ ихъ троха пóдóймемо — вдячнй будуть. А потому зновъ до землѣ. А тамъ побачимо, що дасть ся дальше зробити. Ну, ну, якось то буде. Хиба бы не цвила, щобы не родила — онъ якъ!

-- А поки що, — мѣркувавъ далѣ Гава, — треба мати бачне око, вышукувати нові гешеты! А що ту гешетóвъ, и якихъ мудрыхъ гешетóвъ! Бóгме Боже, не розумью, якъ се такъ таки нѣхто й не думає позабирати все те въ свои руки! Нашъ братъ жидъ позасѣдавъ по коршмахъ та по шинкахъ, хлопóвъ розноює

та у бабѡвъ яйца й масло за дурничку купує, и гадає, що вже Богъ зна' яку штуку вдѣявъ. А щожь се за гешефтъ — яйца й масло! Тѣфу! Ту гешефты зовсѣмъ не такї, самї напрошують ся, треба тѡлько вмѣти до нихъ узяти ся. Отъ на горахъ Бойки волѡвъ выпасають, тай якихъ волѡвъ! Ай-ай-ай! Жиды купують тї волы на ярмаркахъ и гонять до Вѣдня. Отъ дурнї! Що зъ того за зыскъ можна мати? Зыскъ не Богъ зна' якїй, бо Бойка на ярмарку не ошукаєшь, цѣну вѡнъ цабанить якъ за рѡдного батька, и торгує ся якъ оглашенный. А нехай такъ по дорозѣ пара волѡвъ здохне — яка величезна страта! Нѣ, гешефтъ є на волахъ, але не зъ того кѡнца. Отъ якъ бы того самого Бойка такъ пѡдѡйти, щобъ ему здавало ся, що волы єго, а вони на дѣль були бѣ мои! Вѡнъ бы ихъ годувавъ, пантрувавъ и на ярмарокъ приводивъ, а я бы ихъ продававъ, Бойкови на горѣвку, а решту грошей собѣ въ кишению — фу! А тамъ пара волѡвъ по чотыриста, по пятьсотъ ринськихъ! Отъ гешефтъ, не жаль сказати, що гешефтъ!

Гава ажъ очи прижмуривъ и губы зложивъ, немовъ лыжку вѡдъ меду облизувавъ, — такимъ принаднымъ и блыскучимъ выдавъ ся ему той новый гешефтъ, що выринавъ въ єго уявѣ поки-що ще въ неозначеныхъ обрисахъ, але про то въ рожевому свѣтлѣ.

VIII.

Минуло пѡвъ року. Старомѣськї жили, мовъ у Бога за дверми. Заробокъ не перерывавъ ся, але противно, навѣть подвоивъ ся пѡслѣ того, якъ Маринця, отсе мѣсяць тому назадъ, выйшла замужъ за Андруся. Андрусъ купивъ вѡзъ и пару добрыхъ коней, и возивъ

дубові брусы для залізної дороги, що будувала ся якъ разъ тодѣ мѣжь Хировомъ и Добромилемъ, и при томъ зароблявъ дуже гарній грошъ. Правда, за послѣдній два мѣсяць Гава замовлявъ уже менше чѣпцѣвъ, але замѣсьць того для якихось мазурськихъ селъ показали ся потрібні тонкі сѣтки, плетені такъ само якъ чѣпцѣ и уживані тамъ замѣсьць слюбныхъ вельонѣвъ; сѣтки ті давали ще лѣпшій заробокъ, нѣжь чѣпцѣ.

Бувъ гарній осѣнній день, коли Гава зновъ навѣстивъ хату Старомѣського. Навѣтъ та стара хата пѣдо рукою молодого и господарного Андруся немовъ помолодшала и стала похожа на порядну, господарську оселю. Але Гава не глядѣвъ на ті обстановы. Въ очахъ его миготѣли якійсь огники, якъ у очахъ того кота, що готовить ся скочити на намѣчену вже добычу.

— Добрый день вамъ, пане Старомѣській! — сказавъ Гава входячи въ хату.

— А, якъ ся маєшь, Гаво?

— Зле ся маю, — вѣдповѣвъ жидокъ сѣдаючи на лавѣ. — Кепськї торги. —

— Е, що тамъ, дасть Богъ, то й лѣпшї будуть.

— Може колись и будуть лѣпшї, але теперъ кепсько зъ нами. Знаєте, вже три недѣль чекаю. Вѣдъ трехъ недѣль анѣ одного чѣпца не продавъ.

— Не може бути! — скрикнувъ Старомѣській на пѣвъ жартобливо, не дуже то вѣрячи Гавинимъ словамъ.

— Ба, не може бути, коли такъ е! Всѣ мають досыть чѣпцѣвъ на теперъ, ны, и що имъ зробимо.

— Треба шукати де далѣ, де насъ ще не знають.

— Шукавъ я, шукавъ, нѣчого не помагає. А я думаю, що на якійсь часъ треба перестати робити.

— Перестати робити! — скрикнувъ и собѣжь теперъ переляканий Старомѣській. — Теперъ перестати

робити, коли саме найлѣпша пора до работы? Цѣле лѣто, коли можна було въ поли заробити, и собѣ треба було хочъ десь щось рушити, то мы сидѣли за кроснами, а теперь, коли сама пора така, щобы сидѣти дома, то мы маємо перестати робити? Нѣ, Гаво, жартуешь!

— Ны, але щожъ я вамъ пораджу? — майже крѣзь слѣзы скрикнувъ Гава, — коли у мене нѣхто чѣпцѣвъ не купуе. Маю ихъ на складѣ три копѣ, и що зъ ними робити? А кѣлько я въ нихъ грошей вбухавъ, самѣ порахуйте!

— Але бѣй ся Бога, Гаво, щожъ мы будемо робити?

— Ны, Богъ ласкавъ, и вы не згинете, — всмѣхаючись потѣшавъ Гава. — Маєте нѣвроки такого доброго зятя, що тѣлько грошей заробляє при колѣѣ, то якось выжиете. А може за мѣсяць, за другій и на чѣпцѣ зновъ покупъ буде. Скоро тѣлько почнуть купувати, то будьте певнѣй, що я заразъ до васъ зголошу ся.

— Ну, але тѣй, що вже готовѣй, що зъ ними буде?

— А богато ихъ маете?

— Сорокъ штукъ.

— Га, що вже маю робити, мушу ихъ забрати. Нехай страчу, а слова додержу.

Гава взявъ чѣпцѣ и заплативъ грошѣ. Старомѣськѣй стоявъ коло стола, позираючи на позасновуванѣй кросна и на засумованѣй лица дочокъ, и чухавъ ся въ потылицю.

— Нѣ, Гаво, — сказавъ вѣнъ на послѣдокъ рѣшучо, — то не може бути, щобы мы теперь перестали робити.

— Ны, то робѣть, — вѣдповѣвъ Гава, здвигаючи плечима.

— Слухай, Гаво! Я думаю, чи такъ не буде добре.

У насъ є ту ще пару крейцарѣвъ наскладаныхъ, накупимо матеріялу и будемо робити, а скоро купецъ кине ся, то ты будешъ мати товаръ готовый.

Гавѣ тѣлько того й треба було.

— Щожь, коли хочете, то нехай и такъ буде. Та тѣлько я вамъ напередъ повѣдаю, що не знаю, кѣлько часу треба буде чекати на купця.

— Що робити! Кѣлько треба буде чекати, то й почекаємо, а тимчасомъ будемо робити. Аджежъ на зарбѣтокъ теперъ нѣкуды не пѣдемо, а дома дармо сидѣти — грѣхъ. А такъ роблячи, бодай надѣю будемо мати, що не дармо робимо.

Гава пѣшовѣ вѣдѣ Старомѣськихъ вѣ дуже веселѣмъ настрою. Справа сама собою якось стала на таку дорогу, що легко було догадати ся єи неохибного кѣнця.

IX.

Пройшло два мѣсяцѣ. Здавалося, що Гава зовсѣмъ забувѣ о своихъ давныхъ знаємыхъ, не навѣдувавѣ ся, анѣ однимъ словомъ не дававѣ имѣ о собѣ знати.

Ажъ ось разѣ вѣ понедѣлокѣ, у препогану слоту и студѣнь, спѣткавѣ вѣнѣ Старомѣського на дрогобицѣ-кѣмъ ринку. Старый, увесь оббрызканный болотомъ, обшарпанный и пѣднепалый, згорбивѣ ся и постарѣвѣ ся о якихъ десять лѣтъ. Вѣ закоцѣнѣлой вѣдѣ студени руцѣ державѣ вѣнѣ свою палицю зѣ дзвѣнкомъ, а на нѣй звязку чѣщѣвѣ. Нѣхто не звертавѣ на него уваги, нѣхто не пѣдходивѣ и не пытавѣ навѣтъ, яка цѣна єго товару.

— Якъ ся маєте, пане Старомѣській, — оббзавѣ ся Гава, наближаючись до старого.

— А, якъ ся маєшь, Гава! — проговоривъ Старомѣській якимсь надломанымъ голосомъ.

— Ну, що тамъ у васъ чувати?

— Бѣда, Гава! Доведе ся намъ усѣмъ на пни вмирати.

— Якъ то вмирати? За що вмирати? По що на пни вмирати?

— Зъ нужды, зъ голоду! Зима йде, а у насъ заробѣтку нема, хочъ забий ся!

— А то чому? Адже при колѣвъ теперь заробѣтки найлѣпшій, платять добре.

— Що зъ того, коли зятеви одень кѣнь вѣдѣйшовъ! А однимъ конемъ и зъ дому выбирати ся нѣщо.

— Одень кѣнь вѣдѣйшовъ! О, то зле! Треба купити другого.

— Ба, купити, але за що купити? Що було грошей, то мы выдали на нитки, наплели тыхъ проклятыхъ чѣщѣвъ — лежать того цѣлї купы, а нѣхто купувати не хоче.

— А вы трѣбували самї продавати? — спытавъ Гава, ледво скриваючи свое злорадство.

— Щожь мавъ чоловѣкъ робити? — вѣдповѣвъ Старомѣській, немовъ бы звиняючись. — Носивъ я ихъ и до Самбора, и до Перемышля, и до Дрогобича — нѣде нѣхто и не дивить ся. И що теперь робитоньки, що початоньки, вже й самъ не знаю.

— И я не знаю, — вѣдповѣвъ Гава, — и мои чѣщѣ лежать.

— Видно, що насъ Богъ зовсѣмъ опустивъ! — простогнавъ Старомѣській, ударившись объ полы рукою.

— Ну, не кажѣть такъ, пане Старомѣській, — навчаючимъ голосомъ сказавъ Гава, — не годить ся таке говорити. Знаете що, ходѣмо разомъ до шинку,

выпемо по скляночцѣ пива; огрѣемо ся троха, бо ту холодно зъ бѣса, и поговоримо, може найде ся для васъ яка рада.

Старомѣській радо пѣшовъ слѣдомъ за Гавою. Передь нимъ замиготѣвъ промѣнь надѣъ.

— Знаете що, пане Старомѣській, — промовивъ Гава, коли вони троха обогрѣли ся и выпили по склянцѣ пива, — а богато вы маєте тыхъ чѣщѣвъ готовыхъ?

— Цѣлыхъ пять кѣпъ. Чѣщѣ якъ золото, а що менѣ зъ нихъ?

— Нѣхто не купуе?

— Самъ бачишь, що нѣхто.

— Я вамъ се давно казавъ. Ны, але що то теперъ говорити, теперъ треба яку пораду давати. А богато вамъ треба на коня?

— Та кобы хочъ якого харлака. Теперъ на пашу тѣсно въ нашихъ сторонахъ, за тридцять ринськихъ можна коня купити.

— Тридцять ринськихъ, то сума, пане Старомѣській. Ны, але знаете що, я вамъ дамъ тридцять ринськихъ — за ваші чѣщѣ.

— Якъ то за мои чѣщѣ?

— Ны, такъ, за всѣ пять кѣпъ.

— Бѣй ся Бога, Гава! — скрикнувъ Старомѣській. — Адже я за самый матеріалъ двадцять пять сръбла зъ докладомъ заплативъ, а наша работа...

— Знаю се, знаю, але щожь я вамъ поражду? Я и такъ тѣлько зъ доброго сердца хочу вамъ помогти. У мене ще тамтѣ чѣщѣ лежать, а сѣ я купую такъ, на видиму страту. Пять кѣпъ! Що я зъ такою купую пѣчну? А не хочете моєи помочи, то я вамъ зъ нею не набиваю ся.

Старомѣській ажъ затремтѣвъ. Промѣнь надѣъ, що

блыснувъ було єму передъ хвилию, почавъ гаснути и тонути въ памороцѣ.

— Нѣ, Гаво! — лебедѣвъ вѣнъ, обнимаючи своєю старечою рукою худый и жилавый локоть Гавы. — Я знаю, ты добрый хлопецъ, але бѣй же ся Господа Бога! Тридцять ринськихъ за пять кѣпъ чѣпцѣвъ — аджежъ се выходить по десять крейцарѣвъ за чѣпецъ, якъ разъ половина того, що варта товаръ.

— Знаю се, знаю, — уперто вѣдповѣвъ Гава, — та щожъ я можу на се порадити, коли того товару теперь навѣтъ за пѣвъ цѣны не продамъ.

— Ну, але перечекаєшь троха, то ще й зъ зыскомъ продаси.

— Перечекаєшь! — скрикнувъ Гава, мовъ ужале-ный. — Що то значить: перечекаєшь? А по що менѣ чекати? Чекайте вы, коли вамъ такъ добре! Вы гадаєте, що я грошъ роблю, що я господаръ на ґрунтѣ, що я богачъ, то й можу чекати? Якъ нынѣ не маю грошей, то мушу здыхати зъ голоду, и нѣхто менѣ не поможе. Для мене чекати — смерть, ще гѣрше, нѣжъ для васъ.

— Ну, ну, Гаво, не гнѣвай ся, — успокоювавъ его Старомѣській, — я се такъ тѣлько сказавъ, не зъ злого сердца. Ну, нехай уже буде по твоєму, що маю робити! Аджежъ не можу власными очима глядѣти на грызоту дѣтей. Охъ, Гаво, якъ бы ты знавъ, яке тамъ у насъ пекло вѣдъ того часу, якъ кѣпъ вѣдѣйшовъ!... Серце красъ ся. Дѣти плачуть, а зять ходитъ якъ одурѣлый, мало-що головою о стѣну не бе ся, нѣ розмовы, нѣ роботы нѣякои въ хатѣ. Ще якъ бы мы кого поховали зъ помѣжъ себе, то бы такъ тяжко не було.

И двѣ грубѣ слезы повисли на сивыхъ рѣсницяхъ Старомѣського. Гава вѣдвернувъ ся, щобъ не бачити тыхъ слѣзъ.

— Ну, — сказавъ вѣнъ, перемовчавши пару хвиль, поки старый троха успокоивъ ся, — то якъ же буде зъ чѣпцями? Пристаєте на мою цѣну?

— Що вже маю робити, — зойкнувъ старый, — нехай и такъ буде. Тѣлько знаєшь, Гава, не забувай за насъ на далъ! Дай намъ заробѣтокъ, щобъ мы не сидѣли дармо, бо бою ся, що при грызотѣ всѣ подурѣємо.

— Е, Богъ зъ вами, пане Старомѣській, що вамъ тамъ до головы приходитъ! Най насъ усѣхъ панъ Богъ боронитъ вѣдъ того! А теперъ слухайте, що я вамъ скажу. Я ту покличу писаря, зробимо контрактъ при свѣдкахъ у нотарія, и я вамъ заразъ дамъ грошѣ.

— А то по що ще писати и нотареву платити? хиба на слово менѣ не вѣришь?

— Ну, що тамъ, вѣришь, не вѣришь, усе то лѣпше бути певнымъ свого. А кошть увесь я самъ понесу, то моя рѣчь.

— Га, коли вже такъ хочешъ, то нехай и такъ буде.

Гава живо найшовъ „покутного писаря,“ що сидѣвъ туй таки въ шинку и туй таки за склянкою пива написавъ имъ жаданий контрактъ. Гава казавъ дати ще двѣ склянки пива для себе и для Старомѣського, и поки писарь шкрябавъ по паперѣ, вѣнъ завѣвъ зъ нимъ розмову ще про одно „дѣльце“.

— А що до дальшого заробѣтку, то справдѣ не знаю вже, якъ маю брати ся до тои рѣчи, — говоривъ Гава. — Хиба знаєте що зробимо? Плетѣть вы зъ мого матеріялу.

— Щожь, для насъ то все одно.

— Я вамъ за роботу дамъ вѣдъ штуки по вѣсьмъ крейцарѣвъ.

— Вѣсьмъ крейцарѣвъ, Гава? То за мало.

— А менѣ бачить ся, що не за мало. Слушайте дальше: що тыжня зробите менѣ тридцять штукъ — се вже мусить бути, чи буде торгъ на чѣпцѣ, чи нѣ. Въ такѣмъ разѣ заробите що тыжня чисті 2 ринскій, ще й 40 крейцарѣвъ. Мало то, мало, але самі при- знайте, що все таки лѣпше, нѣжь нѣчого. И не потре- буєте всѣ робити. Одна дочка може де що шити, друга прясти, чи якъ тамъ. А скоро тѣлько покунь лѣпшій буде, ны, то вже, розумѣе ся, и работы буде бѣльше, и зарѣбку бѣльше. Ны, щожъ, пристаєте?

Старомѣській повѣсивъ свою сиву голову. Чувъ вѣнь, яке ярмо накладуе ему Гава на шию, але не ба- чивъ змоги обминути его, и не довго думавши, згодивъ ся на те, що выложивъ ему Гава.

— Ны, то й на те зробимо контрактъ нотаріальній.

— Контрактъ? А то якимъ способомъ?

— Ны, такъ по просту, напишемо, що теперъ весь рѣкъ вѣдъ нынѣшного дня я маю вамъ що тыжня давати матеріаль що найменше на тридцять чѣпцѣвъ, а якъ треба буде то й на бѣльше, и за каждый готовый чепецъ маю вамъ платити по вѣсьмъ крейцарѣвъ. А по роцѣ схочете мати далѣ зо мною дѣло, то добре, а нѣ, то нѣ. Думаю, що на те можете спокѣйно пѣдписати ся.

И Старомѣській справдѣ пѣдписавъ ся. Гава лишъ стиха усмѣхавъ ся, радуячись зъ такого мудрого ге- шефту. Вѣнь жежь брехавъ передъ старымъ; чѣпцѣ его йшли теперъ лѣпше нѣжь коли небудь упередъ, особливо въ гѣрськихъ округахъ, и плата, яку ему удалось наки- нути на Старомѣського, забезпечувала ему два разы бѣльшій зыскъ, нѣжь доси. Живо збѣгавъ вѣнь за ста- рымъ Фавлемъ и попросивъ его, щобъ яко опѣкунь за него малѣтного пѣдписавъ у нотарія контрактъ зъ Старомѣськимъ.

Старый Фавель аж по колѣнахъ себе ляснувъ и зацмокавъ, коли Гава розповѣвъ ему про свѣй гешефтъ зъ чѣщяни, про котрый вѣнъ доси и нѣчогѣсенько не чувавъ вѣдъ своего ученика — такъ осторожно и крадкомо вѣвъ свое дѣло Гава. Коли оба контракты були пѣдписаи и засвѣдченї потаремъ, то Фавель, выходячи зъ канцелярїѣ, зъ якимось подивомъ и зъ пошаною позиравъ на довгообразу, суворляву и вертку постать своего выхованця.

— Ны, нѣвроки ему! — воркотѣвъ вѣнъ, — изъ него певно щось велике буде! За моихъ часѣвъ такихъ хлопцѣвъ не бувало. И подумаешъ, що ему ще вѣсѣмнадцять лѣтъ не минуло! Що то вѣнъ покаже, якъ ему двадцать мине!

А Гава, сховавши за пазуху своего халата дорогоцѣнный документи, що вѣддавали въ его руки на весь рѣкъ цѣлу мѣщанську родину, згадавъ зановѣтъ своего батька и набожно прошептавъ:

— Хвала Богу, и се добре на початокъ!

(По причинѣ, що календаръ на р. 1889. е книжочкою за 7
мѣсяцѣ, ч. 8, 9, 10, мае отся послѣдна книжочка ч. 11)

